

Europa

Ettevõtluse toetusprogramm

Phare ettevõtluse toetusprogramm – SMECA

Maksustamine ja Euroopa rahaliit

SISUKORD

MAKSUD EUROOPA LIIDUS	2
EL maksupoliitika	2
- Maksude harmoneerimine ja kooskõlastamine	2
Kaudsed maksud	4
- Käibemaks – VAT	4
- Ühenduse sisetehingud (tabel)	7
- Maksumäärad	8
- Likmesriikide lisandväärtusmaksu rakenduste loetelu (tabel)	9
- Lisandväärtusmaksu süsteem kaubandusega tegelevatele isikutele	10
- Ühenduse sisetehingud	10
- Posti- ja kaugmüük	13
- Kaugmüügi eriskeemi kohaldamise läved (tabel)	15
- Lisandväärtusmaksu tagastamine välisfirmadele	16
- Lisandväärtusmaksukohustuslase number	17
- Lisandväärtusmaksukohustuslase number liikmesriikides (tabel)	18
Otsesed maksud	19
- Firmade maksustamine	19
Euroopa rahaliit	21

MAKSUD EUROOPA LIIDUS

- **EL maksupoliitika**

- **Kaudsed maksud**

Nendega maksustatakse tootmist ja tarbimist ning need ei teki maksualuste isikute (kaubandus või tööstus) juures, kes maksavad neid, kogudes maksu valitsuse eest ja siirdades selle hinna sisse, mida maksab lõpptarbija, kellele maksukoorem langeb (lisandväärtusmaks ja aktsiisimaksud)

- **Otsesed maksud**

Neid maksavad ja need tekivad maksumaksja juures ning siia kuuluvad tulumaks, ettevõtte tulumaks, omandimaks ja enamik kohalikke maksusid.

EL MAKSUPOLIITIKA

Maksupoliitikas on Euroopa Liidul ainult toetav roll.

Maksupoliitika on riikliku suveräänsuse sümbol, mille tähtsus on pärast euro sisseviimist suurenenud, kuna liikmesriikidel ei ole ruumi manööverdada monetaarpoliitikas ning eelarvepoliitikas on manööverdamisruumi Maastrichti lepingu ning stabiilsuse ja kasvu paktiga teravalt vähendatud.

Lisaks sellele saavad EL liikmesriigid oma maksutulu väga erinevatest allikatest ning kaudse ja otsese maksustamise tasakaal on riikide lõikes märkimisväärselt erinev.

Maksude harmoneerimine ja koordineerimine

EÜ asutamislepingu tingimused maksude koordineerimise osas on napid, kusjuures iseäranis kehtib see otsese maksustamise koordineerimise osas, kus saab toetuda ainult ühtse turu üldistele tingimustele (art 94), samas kui kaudse

maksustamise osas võib toetuda konkreetsetele lepingutingimustele (art 90 – 93).

Tuleb teha valik maksude täieliku, ühtse maksustamisbaasi ja ühtsete maksumääradega harmoneerimise, nagu on ette nähtud EL kaudsete maksude lepingu artiklis 93, ning maksude koordineerimise vahel, mis toob Euroopa Liidu maksupoliitika tihedamalt kokku, toetudes tegevusjuhenditele, soovitudele ja lepingutele või tõepoolest direktiividele. Euroopa maksude koordineerimise eesmärgiks ei ole mingil juhul saavutada kõigile ühtne maksustamissüsteem. Iseäranis EL siseturul on vajalik teatud lähenemine, et turg võiks efektiivselt toimida.

Maksude harmoneerimine EL-s on seotud otsustava tähtsusega probleemidega.

Maksumäärasid ei ole võimalik harmoneerida ilma maksusüsteeme harmoneerimata, mille kohta EL-s normid puuduvad. EL maksupoliitika eesmärgiks ei ole kehtestada ega sisse viia ühiseid makse. Maksude lähendamisel või koordineerimisel on siiski võimalik saavutada edu. Selleks on praktilisi põhjuseid. Progress maksude koordineerimisel on otsustava tähtsusega ühtse turu väljakujundamise ja nõuetekohase funktsioneerimise edasiste takistuste eemaldamisel, kusjuures maksude koordineerimine kujutab enesest samal ajal jõulist instrumenti topeltmaksustamise, maksudest hoidumise ja ebaausa maksukonkurentsi vältimiseks. See on ka vahend ühtse turu nõuetekohase funktsioneerimise ja seega Euroopa majanduse konkurentsivõime tugevdamiseks.

Teisest küljest on EL-s liikmesriigid need, kes kehtestavad makse, mitte EL ise. Vastupidiselt USA-le, kus kaks kolmandikku maksutulust annavad keskvõimu kehtestatud maksud, on siin sellised küsimused nagu maksustamisbaas, maksumäärad ja maksusoodustused korraldatud erineval ja konkureerival viisil. Samuti ei ole liikmesriikidel kohustust omavahel informatsiooni vahetada. Võimalused maksudest hoidumiseks ja pettuseks EL erinevateks maksusüsteemideks killustunud ühtsel turul on tohutud. See toob kaasa mitte ainult konkurentsi ja maksutulude kaotuse, vaid õõnestab ka õigluse põhimõtet maksustamises.

KAUDSED MAKSUD

EL asutamislepingu artikkel 90 keelab maksualase diskrimineerimise, mis võiks otseselt või kaudselt anda siseriiklikele toodetele muude liikmesriikide toodete ees eeliseid.

Lepingu artikkel 93 nõuab käibemaksu, aktsiisimaksude ja muus vormis kaudsete maksude harmoneerimist. Lisandväärtusmaks oli esimene maks, mis tuli harmoneerida.

Rooma lepinguga nähti ette kaudsete maksude harmoneerimine. Seda eesmärki ei ole veel saavutatud ei lisandväärtusmaksu ega aktsiisimaksude osas. Piisavalt huvitav on see, et need maksud on ettevõtete asukohavaliku kontekstis väiksema tähtsusega, kuna need mõjutavad lõpptarbijat ja nende mõju konkurentsile on seega neutraalne. See on ilmne iseäranis Saksamaa ja Luxembourggi näidete varal, kus on EL madalaimad lisandväärtusmaksu määrad ja kes ei ole seni saavutanud mingeid eeliseid ettevõtete asukohavaliku tingimuste osas.

LISANDVÄÄRTUSMAKS - VAT

Lisandväärtusmaks viidi Euroopa Majandusühenduses sisse aastal 1970 esimese ja teise lisandväärtusmaksu direktiiviga ning see pidi asendama tootmis- ja tarbimismaksud. Lisandväärtusmaksu harmoniseerimisele sillutas teed 1970. a vastu võetud otsus eraldada ühtlustatud baasil kalkuleeritud osa lisandväärtusmaksu tulust Ühenduse eelarve finantseerimisse. Kuues VAT direktiiv (77/388/EMÜ) tagas selle, et maksu rakendati samadele tehingutele kõigis liikmesriikides nii, et see moodustas ühise baasi Ühenduse rahastamiseks, ning viis sisse ühtse hindamisbaasi.

Lisandväärtusmaksuga maksustati kaupade ja teenuste tootmis- ja jaotusahela iga etapp. Maksustamisbaasiks on tehingu eest ilma lisandväärtusmaksuta sisse nõutud kogusumma, teatud soodustustega. Tänu mahaarvatistele ahela

eelmistel etappidel ei ole lisandväärtusmaks kumulatiivne. Iga maksualune isik on kohustatud maksma lisandväärtusmaksu oma käibelt (toodangumaks), millest võib maha arvata kulude ja investeeringute sissenõutud lisandväärtusmaksu (tootmiskulude maks). Kaupade või teenuste lõpptarbivate poolt makstud maks ei ole maksustatavat tulu vähendav kulu. Maks põhineb saadud kaupade või teenuste ilma lisandväärtusmaksuta hinnale kohaldataval lisandväärtusmaksu määral.

1987. a tegi Komisjon ettepaneku minna varakult üle päritolul põhinevale maksustamisele (maksu sissenõudmine müügi riigis), mida toetaks tasaarvelduste süsteem, mis on kavandatud tulude olulise nihke ennetamiseks liikmesriikide vahel. Suutmatuse kas kokku leppida tasaarveldussüsteemis või viia maksumäärad omavahel vastavusse välistasid siiski kiire liikumise selles suunas. Seetõttu viidi sisse ajutine lahendus, mis **kombineeris päritolul ja sihtkohal baseeruvat maksustamist** ja tegi võimalikuks kaotada kontrollid maksupiiridel. Kaupade vaba liikumine Ühenduse piires tähendas, et liikmesriikide vahelist kaubandust ei saanud enam käsitleda impordi ja ekspordina. Piiriületamist ei käsitleta enam maksustatava juhtumina; maksuvõlgnevust tekib tehingute alusel nii nagu see on siseriikliku süsteemi kohaselt.

Ühtne Euroopa turg moodustati 1. jaanuaril 1993. Sellest kuupäevast alates võivad kaubad, isikud, teenused ja kapital EL piires vabalt liikuda. Peamised lisandväärtusmaksu alased korraldused, mida pärast seda kuupäeva kohaldatakse, on järgmised:

➤ Eraisikud, kes ostavad kaupu teises liikmesriigis, maksustatakse käibemaksuga riigis, kus kaubad on ostetud (**päritoluriigi põhimõte**). Seejärel võivad nad oma ostudega koju pöörduda ilma, et neid uuesti maksustataks. Siinkohal tehakse mõned soodustused:

- Uute sõidukite ost (vähem kui kuus kuud vanad või läbisõiduga alla 6 000 km kilomeetrinäidikul) teises liikmesriigis. Tehing maksustatakse

sihtkoha liikmesriigis selle maksumäärade alusel ja vastavalt selle eeskirjadele. Sõiduk tuleb registreerida ja maksustada ostja asukohariigis.

- Teises liikmesriigis asuva firma postimüük. Kui müüja vastutab tellitud kaupade transportimise eest, nõutakse käibemaks sisse kas ostja asukohariigi või müüja riigi maksumäära alusel olenevalt müüja aastasest müüginahust sihtkoha riigis.

➤ Firmadevaheline kaubandus liikmesriikides maksustatakse lisandväärtusmaksuga liikmesriigis, kuhu kaubad transporditakse (**sihtkohariigi põhimõte**) selle riigi maksumäärade alusel ja tingimuste kohaselt.

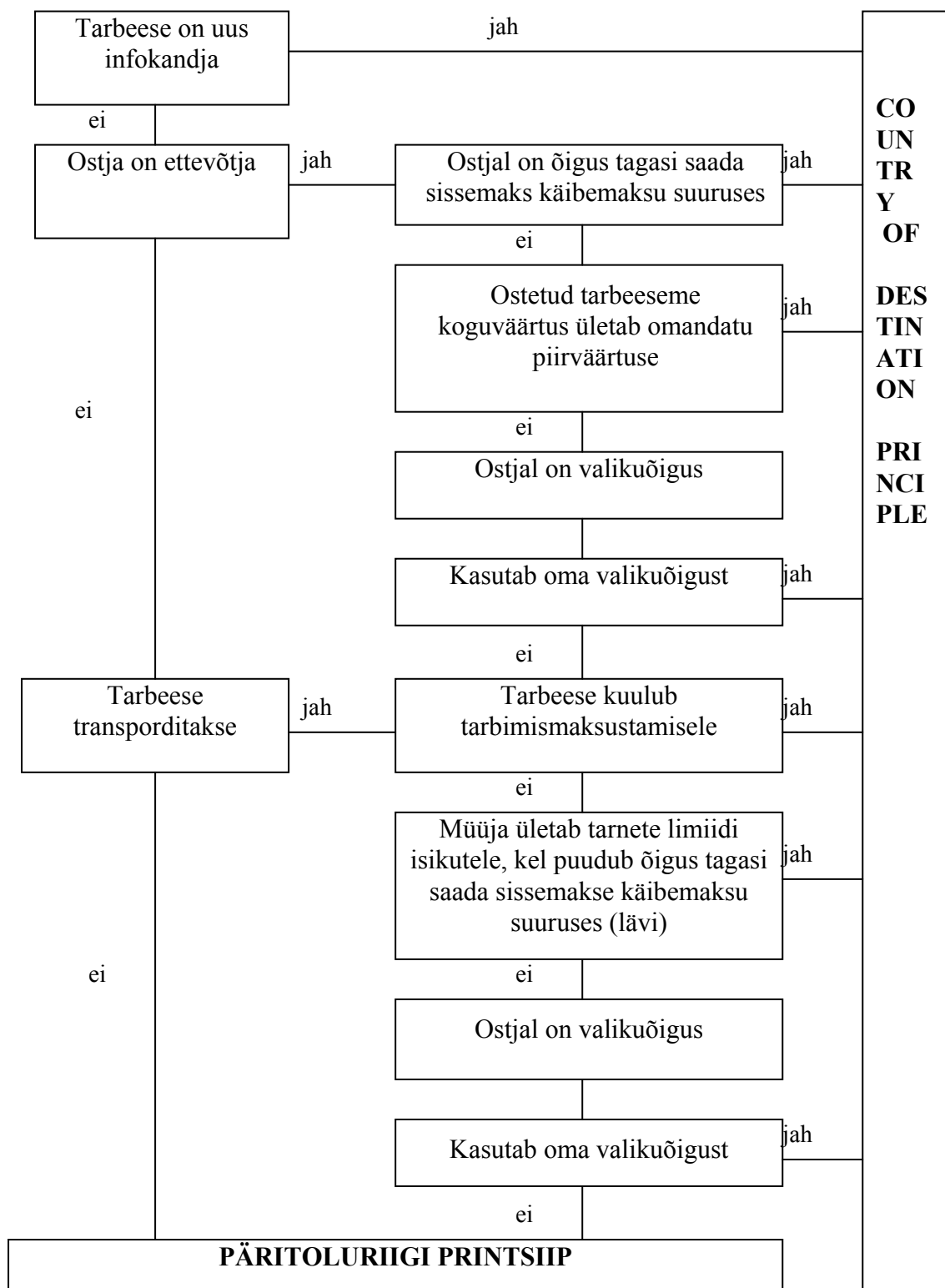
Kaupu tarniv firma kohaldab nullmäära. Kaupu saav firma taotleb teises liikmesriigis müüdud kaupade eest maksu tagastamist. (Selline üleminekukorraldus on kohaldatav kuni kuupäevani, millal tehingutele hakatakse kohaldama **päritoluriigi põhimõtet** – mis on **lõpliku maksustamissüsteemi** idee.)

Euroopa Liidu lisandväärtusmaksusüsteemi kokkuvõte

Päritoluriigi põhimõte tähendab, et müügile kohaldatakse lisandväärtusmaksu riigis, kust kaubad või teenused tarnitakse; müüki käsitletakse nagu kodumaiseid tehinguid.

Sihtkohariigi põhimõte teiselt poolt tähendab, et varemalt kohaldatud impordi lisandväärtusmaks asendatakse Euroopa Liidus soetusmaksuga. Eksport on päritoluriigis jätkuvalt maksust vabastatud. Soetusmaks tuleb maksta sihtkoha riigi maksuorganitele. Soetusmaksu peab maksma ostja ja seda saab deklareerida tootmiskulude lisandväärtusmaksuna momendist, mil maks kuulub tasumisele, mis võimaldab importijal saada tootmiskulude lisandväärtusmaksu tagastust lisandväärtusmaksu ettemaksu perioodil, kaasa arvatud impordi- ja soetusmaks.

Ühenduse sisesed tehingud

MAKSUMÄÄRAD

Käibemaksu määrad kehtestavad liikmesriigid ise, kuid standardmäärad, mida kohaldatakse kaupade ja teenuste tarnimisele ja kaupade importimisele, peavad olema neutraalsuse nõuete täitmiseks samad. Liikmesriikidel on lubatud kohaldada suurendatud või vähendatud määrasid kindlatele tarnekatgooriatele eeldusel, et iga vähendatud määr on fikseeritud sellisel tasemel, et mahaarvatis kogu tootmiskulude maksust on lubatud harilikul viisil.

Lisandväärtusmaksu määrade suhtes võeti 1992. a maksumäärade lähendamise direktiiv. See direktiiv, millega viidi sisse miinimummäärade süsteem, määras kindlaks, et alates 1. jaanuarist 1993 ei saa kehtestada standardmäära alla 15%. Liikmesriikidele anti siiski võimalus kohaldada kaupade ja teenuste kategooriate piiratud loetelule üht või kaht vähendatud, 5% võrdset või sellest suuremat maksumäära. Ette olid nähtud ka mõned üleminekukitsendused arvestamiseks eriolukordadega.

Lisandväärtusmaksu minimaalse, 15%-le kindlaks määratud standardmäära kehtivust tuleks mitmetes liikmesriikides pikendada 1. jaanuarist 2001 kuni 31. detsembrini 2005 (ettepanek nõukogu direktiivi vastuvõtmiseks).

**LIIKMESRIIKIDES KOHALDATAVATE LISANDVÄÄRTUSMAKSUMÄÄRADE
LOETELU**

Liikmes- riigid	Maksimaa Iselt vähendat ud määr	Vähenda tud määr	Standard määr	Eriotsta rbeline määr
Belgia	-	6	21	12
Taani	-	-	25	-
Saksamaa	-	7	16	-
Kreeka	4	8	18	-
Hispaania	4	7	16	-
Prantsusma a	2,1	5,5	19,6	-
Iirimaa	4,2	12,5	21	12,5
Itaalia	4	10	20	-
Luxembourg	3	6	15	12
Holland	-	6	17,5	-
Austria	-	10 / 14	20	-
Portugal	-	5 / 12	17	-
Soome	-	8 / 17	22	-
Rootsi	-	6 / 12	25	-
Ühendkuningriik	-	5	17,5	-

Olukord oktoobris 2000

LISANDVÄÄRTUSMAKSU SÜSTEEM KAUBANDUSEGA TEGELEVATELE ISIKUTELE

Ühtse turu sisseviimisele 1. jaanuaril 1993 järgnevalt muutus EL liikmesriikide vahel liikuvatelt kaupadelt lisandväärtuskäibemaksu sissenõudmise viis. Sellises kaubanduses tühistati ekspordi ja impordi kontseptsioon ning see asendati Ühenduse sisese kaupade tarnimise ja soetamise süsteemiga.

Liikmesriikide firmadevahelises kaubanduses kohaldatakse käibemaksu liikmesriigis, kuhu kaubad on transporditud (**sihtkohariigi põhimõte**) selle liikmesriigi maksumäärade alusel ja tingimuste kohaselt.

Ühenduse sisetehing

Kaubandusega tegeleva käibemaksukohustuslasena registreeritud isiku kaupade tarnimine ühest EL liikmesriigist kaubandusega tegelevale käibemaksukohustuslasena registreeritud isikule teise EL liikmesriiki kvalifitseeritakse - mõne erandliku vabastusega - kui Ühenduse sisetarne. Käibemaksukohustuslasena registreeritud kaubandusega tegelev isik võib rakendada nullmäära kaubatarnetele kliendile teises EL liikmesriigis, kui

- klient on teises EL liikmesriigis lisandväärtusmaksukohustuslasena registreeritud,
- on saadud kliendi lisandväärtusmaksukohustulase number ja see on tarnija arvestusdokumentides arvele võetud
- tarnija peab arvele tegema märke „nullmääraga Ühenduse sisetarne“ (*zero-rated intra-Community supply*)
- kaubad on sellisesse teise EL liikmesriiki saadetud või transporditud
- tarnija peab müügiarvele märkima oma kliendi lisandväärtusmaksukohustulase numbri

Näited:

Juhtum 1:

Ühenduse sisetehing kahe maksualuse isiku vahel

Austria	Belgia
Tootja A tarnib kaubad jaemüüjale B Belgias	Jaemüüja B Belgias ostab kaubad tootjalt A Austrias
A tarnib kaubad B-le Kaupade transport A ⇒ B	

Maksustamise koht on Austria, kust algab transport.

Ühenduse sisetarne on käibemaksust vabastatud (nullmäär).

A poolt väljastatud arvel peavad olema toodud nii A kui B lisandväärtusmaksukohustuslase numbrid (lisandväärtusmaksukohustuslase numbriga kontrollimine).

A poolt väljastatud arve peab näitama nii A kui B lisandväärtusmaksukohustuslase numbrid B (tootja ja jaemüüja).

B sooritab Ühenduse sisese kaupade omandamise. Soetamisel tasumisele kuuluva lisandväärtusmaksu võib maha arvata samal maksudeklaratsioonil, kus see on esitatud eeldusel, et B kasutab kaupu tegevuseks, mis võimaldab tal mahaarvatist teha.

Juhtum 2:

Ühenduse sisetarne; ostja transport, kahe maksualuse isiku vahel

Austria	Belgia
Tootja A tarnib kaubad jaemüüjale B Belgias.	Jaemüüja B Belgias ostab kaubad tootjalt A Austrias.
Kaubad transpordib B või kolmas isik B eest Kaupade transport A ⇒ B	

Maksustamise koht on Austria, kust algab transport.

Ühenduse sisetarne on käibemaksust vabastatud (nullmäär).

(Antud juhtum ei erine eelmisest.) Ühenduse sisese kaupade omandamise definitsioon ei välista olukorda, kus kaubad transpordib klient või seda tehakse tema korraldusel.

Juhtum 3:

Ühenduse sisetehing kolme maksualuse isiku vahel

(Kaks lihtsat Ühenduse sisetehingut)

Austria	Belgia	Taani
A Austrias Tooraine	Tootja B Belgias ostab tooraine A-lt Austrias ja müüb oma tooted jaemüüjale Taanis.	D Taanis Jaemüüja
Kaupade transport A ⇒ B ⇒ D		

Tootja B peab kontrollima, et edasimüüja Taanis oleks lisandväärtusmaksukohustuslane. (Lisandväärtusmaksukohustuslase numbrit kontrollimine). B müüb kaubad lisandväärtusmaksuvabalt oma Taani jaemüüjale ja saadab deklaratsiooni Belgia ametivõimudele. Tootja B peab tõestama, et kaup on tegelikult Belgiast välja viidud.

Tootja B ostab tooraine A-lt lisandväärtusmaksuvabalt. Ta peab lisandväärtusmaksu deklareerima ja mahaarvatised tegema Belgias kohaldatava maksumäära alusel.

Kui ülalnimetatud Ühenduse sisetarne tingimused ei ole täidetud (näiteks: kui klient ei näita oma lisandväärtusmaksukohustuslase numbrit), on tarnija kohustatud tasuma lisandväärtusmaksu oma riigi määra alusel.

Kaupade müük kaubandusega tegelevate registreeritud isikute poolt registreerimata isikutele teistes liikmesriikides maksustatakse lisandväärtusmaksuga kaubandusega tegelevate isikute riigi lisandväärtusmaksumäära alusel, kuid siin on rida soodustusi:

Postimüük ja kaugmüük

Kaugmüügiga ühtsel turul on tegemist, kui tarnija ühes EL liikmesriigis müüb kaubad teises EL liikmesriigis isikule, kes ei ole registreeritud lisandväärtusmaksukohustuslasena ja kaupade kättetoimetamise eest vastutab tarnija. See hõlmab postimüüki ja telefoni- või telemüüki ja muid müügitehinguid, kus kaubad transporditakse kliendile teise liikmesriiki.

Tarnija liikmesriigis A, kes tegeleb kaugmüügiga klientidele teistes EL liikmesriikides, kes ei ole lisandväärtusmaksukohustuslasena registreeritud, on kohustatud tasuma sellistelt müügitehingutelt lisandväärtusmaksu liikmesriigile A, kuni müügitehingute väärtus saavutab läve, mida kohaldatakse sellises teises EL liikmesriigis (vt alltoodud tabelit). Kui tarnija müügitehingute väärtus kunagi ületab või tõenäoliselt ületab läve teises EL liikmesriigis, on tarnija kohustatud selles EL liikmesriigis registreeruma ja arvestama lisandväärtusmaksu seal kohaldatava maksumäära alusel.

Kui nõuetekohast läve ei ole ületatud, võib tarnija valida lisandväärtusmaksu arvestamise EL liikmesriigis, kuhu kaugmüüki tehakse.

Soodustus:

Tarnija, kes tegeleb aktsiisialuste kaupade kaugmüügiga teise liikmesriiki, peab selles EL liikmesriigis registreeruma, kuna aktsiisialuste kaupade kaugmüügile kohaldatakse alati EL liikmesriigis, kuhu need kaubad saadetakse, lisandväärtusmaksu.

Kaugmüügi näide:

Austria	Belgia
Austria A müüb kaupu eraisikule Belgias B	Eraisik Belgias ostab kaupu Austria jaemüüjalt A.
Kaubad transporditakse B-le A korraldusel	
Kaupade transport A	

Tarnija saadab või transpordib kaubad eraisikule teises liikmesriigis: kui ostu liikmesriigis kohaldataks lisandväärtusmaksu, ostetakse kaubad postimüügi-

firmade kaudu või tavaliselt telefonimüügi teel liikmesriigis, kus kohaldatakse madalaimat maksumäära.

Erandina põhireeglist kaupade tarnimise koha (tarnimise koht on koht, kust transportimine või kauba saatmine algab) suhtes loetakse kaugmüügi juhtudel tarnimise kohaks koht, kus kaubad asuvad hetkel, mil saatmine või transportimine ostjale lõpeb. Seda eeskirja (erandi moodustab müük allpool kindlat läve) kohaldatakse kaugmüügile eraisikutele (mittemaksustatavad isikud), madala maksumäära skeemi nõuetele vastavatele põllumajandustootjatele ning maksualustele isikutele, kellel ei ole õigust teha mahaarvatisi nagu ka mittemaksustatavatele isikutele.

Need ostjate kategooriad, välja arvatud eraisikud, võivad valida kas harilikud Ühenduse sisesele omandamisele kohaldatavad eeskirjad või võivad need harilikud eeskirjad muutuda kohustuslikeks, nimelt kui Ühenduse-siseste ostude väärtus jooksva kalendriaasta vältel ületab iga liikmesriigi poolt määratletud läve, mis ei saa olla väiksem kui 10 000 □.

Kaugmüüki puudutavad tingimused esitavad vabastuse, mis kehtestab, et tarne loetakse toimuvaks liikmesriigis, kust transport või saatmine algab, kui kaugmüügi koguväärtus samasse liikmesriiki maksualuse isiku poolt ei ületa läve 100 000 □ jooksva aastal. Liikmesriikidel on õigus piirata läve summani 35 000 □. Seda eeskirja muudab täiendavalt keerulisemaks tingimus, et kaugmüüki kaasatud maksualune isik võib valida maksustamise liikmesriigis, kus transport või saatmine lõpeb.

Kaugmüügi eriskeemi kohaldamise taotlemise läved

Liikmesriik	Kaugmüügi eriskeemi taotlemise läved	Soodustus väikeettevõtetele
Belgia	35 000 □ 1 500 000 BEF	5 000 □ 225 000 BEF
Taani	35 000 □ 280 000 DKK	2 400 □ 20 000 DKK
Saksamaa	100 000 □ 200 000 DM	12 255 □ 25 000 DM
Kreeka	35 000 □ 8 200 000 GRD	6 000 □ või 2 000 □ 1 800 000 GRD või 600 000 GRD
Hispaania	35 000 □ 4 500 000 PTE	-
Prantsusmaa	100 000 □ 700 000 FRF	10 000 □ 70 000 FRF
Iirimaa	35 000 □ 29 000 IEP	50 000 □ 40 000 IEP
Itaalia	35 000 □ 54 000 000 ITL	-
Luxembourg	100 000 □ 4 200 000 LUF	10 000 □ 400 000 LUF
Holland	100 000 □ 230 000 NLG	-
Austria	100 000 □ 1 400 000 ATS	22 400 □ 300 000 ATS
Portugal	36 900 □ 6 300 000 ESP	10 215 □ või 12 770 □ 2 000 000 ESP või 2 500 000 ESP
Soome	35 000 □ 200 000 FIM	10 000 □ 50 000 FIM
Rootsi	35 000 □ 320 000 SEK	-
Ühendkuningriik	100 000 □ 62 000 GBP	65 500 □ 48 000 GBP

Lisandväärtusmaksu tagastamine välisfirmadele

Kui firma on registreeritud lisandväärtusmaksukohustuslasena Euroopa Liidu liikmesriigis ja te ostate kaupu või teenuseid teises EL liikmesriigis, tuleb teil võibolla seal lisandväärtusmaksu maksta. Näiteks: te osalete kaubandusmessil teises liikmesriigis.

Te ei saa teises liikmesriigis makstud lisandväärtusmaksu tagasi nõuda tootmiskulude maksuna oma käibemaksu deklaratsioonil, kuid teil võib olla võimalik seda tagasi taotleda.

Lisandväärtusmaksu saab tagasi maksta ainult ettevõtetele, kuna ainult nendel on õigus tootmiskulude mahaarvamisele maksustatavast summast. Eeltingimuseks on see, et kaubad või teenused on omandatud teiselt firmalt ettevõttele, mis kuulub taotluse esitajale.

Nõukogu kaheksas direktiiv määratleb üksikasjalikud eeskirjad:

Maksualusele isikule laieneb direktiiv juhul, kui vähemalt kolme kuu jooksul või mitte kauem kui ühe kalendriaasta või vähem kui kolme kuu jooksul, kui see ajavahemik kujutab enesest kalendriaasta jääki ja:

- tal ei ole olnud selles riigis:
  - ei majandustegevuse asukohta ega püsivat ettevõtet, kust sooritatakse äritehinguid;
  - ega juhul kui sellist asukohta ega püsivat ettevõtet ei ole, alalist ega harilikku elukohta;
- ta ei ole tarninud sellesse riiki kaupu ega teenuseid, välja arvatud:
  - transporditeenused ja transporditeenuste abiteenuseid;
  - teenuseid juhtudel, kus maks kuulub tasumisele isikute poolt, kellele need on tarnitud.

Liikmesriigid peavad tagastama kõnealustele maksustatavatele isikutele:

- teiste maksustatavate isikute poolt neile riigi territooriumil osutatud teenuste või tarnitud vallasvara eest sissenõutud lisandväärtusmaksu;
- kaupade riiki importimisel sissenõutud lisandväärtusmaksu ulatuses, mil määral sellised kaubad on vajalikud nende äritegevuseks, või kliendile osutatud maksustatud teenuste eest sissenõutud lisandväärtusmaksu.

Käibemaksukohustuslase number

Eraisikute jaoks jääb päritolul põhinev maksustamine ühise lisandväärtusmaksu süsteemi põhiprintsiibiks, kusjuures liikmesriikide firmadevahelises kaubavahetuses on selleks sihtkoha riigi põhimõte. Maksuvaba Ühenduse-sisese tarne üks tingimus on lisandväärtusmaksukohustuslase number.

Lisandväärtusmaksukohustuslase numbri eesmärgiks on tagada, et seoses Euroopa Liidus tarnitavate ja transporditavate kaupadega kohaldataks lisandväärtusmaksu eeskirju korrektset. Tarnija lisandväärtusmaksukohustuslase number peab olema toodud kõigil arvetel. Lisandväärtusmaksukohustuslase numbrite eraldamise eest vastutavad maksuorganid.

Eksportijate puhul on eksport teise EL liikmesriiki maksuvaba ainult siis, kui ostja näitab ära oma lisandväärtusmaksukohustuslase numbri.

Lisandväärtusmaksukohustuslase numbri kehtivust peab kontrollima tarnija.

Ühenduse-sisese müügi registreerimise võimaldamiseks peab iga ettevõtja esitama maksuorganitele niinimetatud "EL müügi nimekirja", kus ta näitab ära oma maksuvabad Ühenduse-sisesed tarned.

Lisandväärtusmaksukohustuslase number liikmesriikides

Liikmesriik		Lisandväärtusmaksukohustuslase number
Belgia	BE	Le numéro d'identification à la taxe sur la valeur ajoutée BTW – identificatienummer
Taani	DK	Momsregistreringsnummer
Saksamaa	DE	Umsatzsteuer – Identifikationsnummer
Kreeka	EL	Arithmos Forologikou Mitroou FPA
Hispaania	ES	El número de identificación a efectos del Impuesto sobre el Valor Anadido
Prantsusmaa	FR	Le numéro d'identification à la taxe sur la valeur ajoutée
Iirimaa	IE	Value added tax identification no.
Itaalia	IT	Il numero di registrazione IVA
Luxembourg	LU	Le numéro d'identification à la taxe sur la valeur ajoutée
Holland	NL	BTW – identificatienummer
Austria	AT	Umsatzsteuer – Identifikationsnummer
Portugal	PT	o número de identificacao para efeitos do imposto sobre o valor acrescentado
Soome	FI	arvonlisaverorekisterointinnumero Mervärdesskatteregistreringsnummer (momsregistreringsnummer)
Rootsi	SE	Mervärdesskatteregistreringsnummer (momsregistreringsnummer)
Ühendkuningriik	GB	Value added tax identification no.

OTSESED MAKSUD

Kaudsed maksud nõuavad teatud määral harmoneerimist, kuna need mõjutavad kaupade vaba liikumist ja teenuste osutamise vabadust. See ei kehti samal määral otseste maksude suhtes, ning EL asutamisleping ei nõua eriti nende ühtlustamist.

Otsese maksustamise mõned aspektid ei vaja tegelikult üldse harmoneerimist ega koordineerimist ning on jäetud liikmesriikide pädevusse vastavalt otsuste tegemise võimalikult madalale tasemele delegeerimise põhimõttele.

Seetõttu on raske mõista, miks ettevõtte tulumaksu, millel võib olla konkurentsi moonutav mõju, ei ole juba lepingu tingimustesse hõlmatud. Otseste maksude, k.a ettevõtte tulumaks, harmoneerimise õiguslik baas on väga nõrk. Artikkel 94, mis käsitleb siseturu loomise ja toimimisega seotud meetmeid, on üks vähestest kasutada olevatest. Nimetatud artiklist tulenevad õiguslikud ja administratiivsed tingimused on siiski allutatud üksmeele põhimõttele. Oluline on ka artikkel 293, mis kohustab liikmesriike alustama üksteisega läbirääkimisi Ühenduses topeltmaksustamise kõrvaldamise tagamiseks. Sellest tulenevalt jääb suur hulk vastuvõtmist vajavaid eeskirju väljapoole Ühenduse seadusandluse ulatust ning selle asemel katab piiriüleste tuluvoogude maksustamist tihe kahepoolsete maksustamisalaste lepingute võrk, seda nii liikmesriikide kui kolmandate riikide osas

Ettevõtete maksustamine

Maksustamise erinevused liikmesriikide vahel võivad mõjutada firmade investeerimisotsuseid ja moonutada konkurentsi.

Vaidlus ettevõtete maksustamise üle Euroopa Liidus on keskendunud piiriüleste tuluvoogude topeltmaksustamise kõrvaldamisele ja ettevõtte tulumaksu kolme komponendi - määrad, hindamisbaas ja administratiivne kogumissüsteem - harmoneerimisele.

Euroopa parlament toonitab, et juhtiv põhimõte antud valdkonnas peab olema see, et iga firma peab maksma oma ausa osa maksudest oma kohustuse ja

panusena ühiskonnale ning rõhutab, et peamine prioriteet antud vallas on põhiterminite nagu maksustamisbaas, kasum, kahjum, maksustav tulu, amortisatsiooni eeskirjad, reservieraldised jne ühtsete määratluste kehtestamine.

Tegelikult on vaja harmoneerida liikmesriikide firmade maksustamise süsteemide võtmekomponendid.

Märkimisväärset tähtsust omavad firma tulumaksu valdkonnas olemasolevad eeskirjad, mida kohaldatakse topeltnmaksustamise vähendamiseks või likvideerimiseks. Traditsiooniline süsteem firma kasumite ühtse maksustamisega ja aktsionäridele väljamakstud kasumite maksustamine on kasutusel Belgias, Taanis, Hollandis ja Rootsis. Ühendkuningriigis, Iirimaa, Portugalis ja Hispaanias kasutatakse süsteemi, kus aktsionäridele jagatud kasumi osa on ettevõtte tasumisele kuuluvast tulumaksust mahaarvatav. Vastupidiselt Saksamaale selle voolava maksumäära süsteemiga kasutavad Itaalia, Soome ja Prantsusmaa aktsionäride suhtes täieliku mahaarvatavuse süsteemi.

EUROOPA RAHALIIT

Euroopa rahaliit ja riiklikud majandussüsteemid astuvad 20. sajandi lõpus Euroopale vastu uute sotsiaalsete, poliitiliste ja majanduslike väljakutsetega. Euro esitlemine 1999. aastal viis Euroopa integratsiooni uuele tasandile, millel oli ja on jätkuvalt globaalne majanduslik mõju. Eeldatakse, et kaasaegse tehnoloogia toel muutub 21. sajand tõeliseks elektroonilise ja virtuaalvõrgu ajastuks, kus jätkuv globaliseerumise protsess viib uue kapitalituru struktuuri tekkimiseni.

Euro piirkonnas elab hinnangute kohaselt ligikaudu 300 miljonit inimest, mis on rohkem kui USAs (ligikaudu 270 miljonit) ja suurem kui kahekordne Jaapani elanike koguarv. Aastal 1999 oli Euro piirkonna SKP 7 triljonit USA dollarit, mis on madalam kui USA sama perioodi SKP – 9 triljonit. Arvestades nii madalamat SKP taset kui suuremat rahvastiku arvu oli Euro piirkonna SKP ühe inimese kohta ligemale kolmandiku võrra madalam kui USAs: 24 000 USA dollarit inimese kohta vs 33 000 dollarit inimese kohta USAs.

Euroopa Liit on läbimas viimast etappi teel majandus- ja rahaliitu. Kolmeaastane üleminekuperiood lõpeb 31. detsembri 2001 südaööl. Alates 1. jaanuarist 2002 väljastavad pangad vaid Euro rahatähti ja münte. Liikmesriigid annavad endast parima kindlustamaks, et kaks nädalat pärast 1. jaanuari oleks rahvusvaluutade ringlusest kõrvaldamine lõpetatud.

Ulatuslikud majanduslikud tegurid mõjutavad alati ettevõtteid. Intressimäärad, inflatsioon ja riigikulud ei allu küll ettevõtete kontrollile, ent mõjutavad ometi nende plaane ja konkurentsivõimet. Euro kasutuselevõtu tulemusena ei tule ettevõttele, mis kaubitsevad teiste riikidega, kus on samuti ühisraha üle mindud, enam üle elada vahetuskursi muutustest tulenevaid hinnatõuse ja –langusi. Ühisraha kasutamine tähendab ühtlasi ka ühtset rahapoliitikat ehk teisisõnu – ühist intressimäära. Euroopas tegutsevad ettevõtted peavad seetõttu mõistma, et majandus- ja rahaliit tähendab muudatusi ka konkurentsi rindel. See ei mõjuta mitte üksnes Euro piirkonna riikides paiknevaid ettevõtteid vaid ka neid, mis asuvad riikides, mis pole ühisrahaga ühinenud, nagu näiteks Suurbritannia.

Euro piirkonnas tuleb arvestada kolme tähtsa teguriga:

- Väiksemad tehingukulud
- Vahetuskurssidest põhjustatud ebakindluse kadumine
- Läbipaistvad hinnaerinevused

Mida toovad need muutused kaasa väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele?

- Rahvusvahelise konkurentsi tugevnemine

Kuna majandus- ja rahaliit muudab rahvusvahelise kaubanduse lihtsamaks, seisavad ühisrahaga liitunud riikide ettevõtted ühiselt silmitsi välisettevõtete poolt osutatava konkurentsiaga. Vahepeal on aga võimalused välismaistele ettevõtetele. Ettevõtted, mis asuvad Euro piirkonnast väljaspool paiknevates riikides ja soovivad eksportida majandus- ja rahaliiduga ühinenud riikidesse, peavad konkureerima kõikide ühisraha piirkonnas paiknevate firmadega, mis kasutavad ostjaga sama valuutat.

- Rahvusvahelised ühinemised ja muud ühisettevõtted

Teravnenud konkurents muudab senisest tähtsamaks suhted teiste ettevõtetega, ühisraha kasutamine muudab need suhted lihtsamaks.

- Rahvusvaheline turustamine ja hinnakujundus

Majandus- ja rahaliidu piires kehtivaid hindu määratakse samas valuutas ja samas suuruses. See muudab raskemaks erinevates riikides erinevate hindadega müügi. Eurodes väljendatuna tulevad hinnaerinevused selgemini välja kui rahvusvaluutade kasutamise ajal. See tingib toodete ja tootehinna strateegiate ning hinnakujundusstrateegiate mõningast ümberkujundamist ja positsioneerimist erinevatel turgudel.

- Müük ja ost

Ühisvaluuta muudab lihtsamaks ja odavamaks alternatiivsete meetmete rakendamise. Enam pole vaja valida müügikeskusi ja tarnijaid lähtuvalt vajadusest tasakaalustada erinevate rahvusvaluutade rahavooge, sest kasutusele võetud ühisraha kaitseb ettevõtteid valuutakursi muutustest tulenevate riskide vastu.

- Finantside hankimine

Ühisraha tähendab muuhulgas ka suuremaid võimalusi firmadele, mis soovivad hankida kapitali. Europiirkonna fikseeritud tuluga väärtpaberiturg ja aktsiaturg on potentsiaalselt atraktiivsemad kui asendatud turud.

- Investeeringud

Investeeringusotsuseid mõjutavad mitmed faktorid nii kodu- kui välismaal. Ühisraha ja sellest tulenevad muudatused konkurentsivõitluses mõjutavad samuti investeeringusotsuseid.

Üldiselt võttes võib märkida, et uued võimalused ja ohud on tekkinud paljudele ettevõtetele – seda eriti (kuid mitte ainult) ettevõtetele, mis asuvad majandus- ja rahandusliiduga ühinenud riikides.

Tänu uue raha kasutuselevõtu kaugeleulatuvatele tagajärgedele peaksid tippjuhtkonna kompetentsi kuuluma nii ülemineku tehnilised ja organisatoorsed aspektid kui ka muutunud olukord konkurentsivõitluses. Loomulikult saab nende küsimuste lahendamist delegeerida, siiski oleks sellisel juhul otstarbekas protsessi regulaarne jälgimine. Euro kasutuselevõtu seisukohalt on eriti tähtis vastutusalade ja eesmärkide selge piiritlemine, seda järgmistel põhjustel:

- Euro kasutuselevõtt puudutab ettevõtte kõiki tegevusalasid
- Eurole ülemineku projekt kestab kuni topeltvaluutafaasi lõpuni 28. veebruaril 2002.
- Ettevalmistused Euro kasutuselevõtmiseks on tuleprooviks ettevõtte võimekusele lahendada võimalikke probleeme klientide ja investoritega ning kohaneda uute konkurentsitingimustega.
- Paljud ettevõtted kasutavad üleminekut võimalusena hinnata ümber oma positsioon ja kaaluda veelkord läbi tegevuse eesmärgid.

Selleks, et maksimaalselt vähendada kõikvõimalikke häireid väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete töös, peaksid nad olema läinud üle Euro kasutamisele hiljemalt

31. detsembriks 2001. See on ainuke viis garanteerida teenuste järjepidevus nii tarnijate kui klientidega.

Ajaline ettevalmistus on eluliselt tähtis edukaks ja valutuks üleminekuks uuele rahale. Vajalike meetmete hulka kuulub väljaõpe, tutvumine uute rahatähtede ja müntidega. Näiteks sularahatöötledjad peavad uue rahaga kurssi jõudmiseks läbima eriväljaõppe ja saama erinformatsiooni. Töötajate vajalikul tasemel informeerimine on võti edukaks üleminekuks Eurole.

Ühisraha kasutuselevõtmisega seoses võime oodata senisest tõhusamat majanduslikku integratsiooni Euroopa Liidu liikmesriikide vahel. Üks viimaseid tõkkeid kaupade ja teenuste vaba ringluse ees, so. kohalikud valuutad ja sellega seoses ka üksikute riikide võimalus kaitsta oma turgu raha- ja fiskaalpoliitika abil, on kadumas. Euroopa Liidu piires tegutsevad ettevõtted ei pea enam muretsema vahetuskurssidega seonduvate probleemide pärast. Kõik ostu- ja müügihinnad väljendatakse nüüdsest Eurodes, see kergendab kahtlemata enamiku ettevõtete, eriti just väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete kaubanduslikku ja finantsjuhtimist, sest nende suuremal osal puuduvad piisavad finants-, inim- ja tehnilised ressursid tegutsemaks uute võimaluste ja väljakutsete keskkonnas.